

UDK 811.163.42'373.46:61

Pregledni rad / Review paper

Primljeno 20. 1. 2025. / Received 20-01-2025

DOI: 10.38003/zrffs.18.10

Anamarija Gjuran-Coha
Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet
HR-51000 Rijeka, Braće Branchetta 20
anamarijagc@medri.uniri.hr
<https://orcid.org/0009-0003-3800-7494>

TVORBENI MODELI I ZNAČENJSKA RAZGRANIČENJA U HRVATSKOME MEDICINSKOM NAZIVLJU

Sažetak

Tvorbeni su modeli ključna sastavnica u razumijevanju jezične dinamike specifičnih strukovnih jezika, osobito u kontekstu hrvatskoga medicinskog jezika. Razumijevanje tvorbenih strategija u tom području ne samo da omogućava precizno imenovanje medicinskih pojava već također pridonosi sustavnom razvoju i standardizaciji medicinskoga nazivlja, čime se osigurava njegova funkcionalnost unutar struke i svakodnevne komunikacije.

Tvorba je naziva jedan od osnovnih načina postanka nazivlja. Cilj je rada analizirati i prikazati tvorbene modele u hrvatskome medicinskom nazivlju provodeći korpusno istraživanje i oslanjajući se na prethodna istraživanja tvorbenih načina u općem jeziku i u jeziku struke te utvrditi značenjska razgraničenja naziva. Analizom će se utvrditi koji tvorbeni modeli dominiraju u tvorbi medicinskoga nazivlja s naglaskom na omjer zastupljenosti domaćih i stranojezičnih tvorbenih obrazaca. Medicinsko je nazivlje nastalo na temeljima klasičnih jezika, stoga je velik broj stranih osnova, sufiksa i prefiksa, kao i prefiksoidnih i sufiksoidnih tvorenica. U analizi nisu razgraničene strane i domaće osnove jer su strane osnove česte u medicinskome jeziku. Korpus uključuje medicinske publikacije iz kojih su izlučeni odgovarajući primjeri za analizu. U fokusu su analize imeničke i pridjevske tvorenice, koje su i najbrojnije u medicinskome nazivlju. Tvorenice su razvrstane s obzirom na način tvorbe (odimenička, otprijevna te odglagolska tvorba). Kvantitativna je analiza potvrdila da je sufiksalna tvorba najplodniji tvorbeni način u medicinskome nazivlju. Od ukupno 297 izlučenih primjera, 180 je tvoreno sufiksalmom tvorбом. Prefiksalna je tvorba slabije plodan tvorbeni način u medicinskome nazivlju (32 zabilježena primjera), a često se bilježi usporedna uporaba domaćih i stranih istoznačnih prefiksa (*protutijelo* – *antitijelo*, *poslijeoperacijski* – *postoperacijski*). Semantička je analiza pokazala da pravilan odabir sufiksa utječe na promjenu značenja naziva, a ne samo na usklađenost s leksičkom normom. Istraživanje će znatno pridonijeti razumijevanju tvorbenih procesa u jeziku medicinske struke te proširiti spoznaje o tvorbenim modelima specifičnima za tu jezičnu domenu.

Ključne riječi: medicinski jezik, medicinsko nazivlje, tvorbeni modeli, izvođenje, slaganje

1. Uvod

Tvorbeni su modeli ključna sastavnica u razumijevanju jezične dinamike specifičnih strukovnih jezika, osobito u kontekstu hrvatskoga medicinskog jezika, čija terminološka baština obuhvaća širok spektar leksičkih i morfoloških oblika. Razumijevanje tvorbenih strategija u tome području ne samo da omogućuje precizno imenovanje medicinskih pojava nego također pridonosi i sustavnomu razvoju i standardizaciji medicinskoga nazivlja, čime se osigurava njegova funkcionalnost u struci i svakodnevnoj komunikaciji. Iako se proces tvorbe medicinskih naziva temelji na općejezičnoj tvorbi, specifičnosti koje proizlaze iz korištenja klasifikacija i struktura preuzetih iz latinskoga i grčkoga jezika, a prilagođenih hrvatskoj morfološkoj i sintaktičkoj normi, čine to područje izuzetno kompleksnim.

Tijekom povijesti razvoja hrvatskoga medicinskog jezika, jezikoslovci su razvijali različite pristupe i teorijske modele koji su omogućili sustavnu izgradnju, normiranje i klasifikaciju medicinskoga nazivlja. Također, specifičnosti medicinske struke, koje zahtijevaju preciznost, jednoznačnost i univerzalnost, nameću izazove u tvorbi novih naziva. Jezična je evolucija, uza sve veću ulogu međunarodnoga nazivlja, stvorila potrebu za usklađenjem domaće tvorbeno-tradicijske i jezične norme. Normiranje se javlja na nekoliko razina. U nekim se slučajevima normiranjem mogu postići određeni rezultati na tvorbenom, posebno morfološkom planu, kako bi se osigurala uporaba domaćih tvorenica i smanjio broj izravnih posuđenica iz stranoga jezika (Gjuran-Coha i Tomak 2023: 9).

Cilj je rada analizirati i prikazati tvorbeno-tradicijske modele u hrvatskome medicinskom nazivlju, s posebnim osvrtom na značenjska razgraničenja naziva. Analizom će se utvrditi koji tvorbeni modeli dominiraju u tvorbi medicinskoga nazivlja, kao i omjer zastupljenosti domaćih i stranojezičnih tvorbenih obrazaca. Ovo se istraživanje temelji na načelima tvorbeno i semantičke lingvistike, s posebnim naglaskom na strukovno nazivlje u području medicine. Polazište čini strukturalistički pristup tvorbi riječi, uz prihvatanje suvremenih teorija o tvorbenim modelima.

2. Teorijsko-metodološki okvir

Nazivlje je od ključnog značenja za prenošenje znanja i smatra se važnim čimbenikom u procesu oblikovanja znanstvene misli (Štambuk 2005: 19). Stvaranje je i predlaganje naziva uvijek predstavljalo izazov jezikoslovcima i stručnjacima pojedinih struka. Posebno je to izraženo u onim strukama za koje i šira javnost pokazuje velik interes. To se prvenstveno odnosi na informatiku, financije, ekonomiju, ali i na medicinu u kojoj se svakodnevno bilježi priljev novih engleskih naziva, nepoznatih i širem krugu stručnjaka (Gjuran-Coha i Tomak 2023: 8).

Nazivi nastaju na različite načine. Iako neki autori (Babić 2002: 47–51) smatraju da je terminološka tvorba odvojena od tvorbe u općemu jeziku, terminološki se tvorbeni načini ne mogu proučavati odvojeno od općejezičnih tvorbenih mehanizama.

Terminološka se tvorba mora razmatrati u okviru općih tvorbenih načela standardnoga hrvatskog jezika jer počiva na istim morfološkim, semantičkim i funkcionalnim zakonitostima koje određuju tvorbeni sustav općega jezika. Unatoč specifičnostima koje proizlaze iz potrebe za preciznim i jednoznačnim imenovanjem stručnih i znanstvenih pojmova, terminološka se tvorba ne odvaja od općega jezičnog

sustava. Naprotiv, u okviru općega jezika nalazimo strukturne i semantičke modele koji omogućuju sustavno oblikovanje novih naziva. Poticaji za nastanak novih riječi uglavnom dolaze iz izvanjezičnoga svijeta. Potrebe za novim riječima javljaju se iz pragmatičkih, odnosno komunikacijskih razloga, uvijek kada se pojave novi predmeti, pojmovi ili pojave koje treba imenovati, ali i iz estetskih razloga jer govornici uvijek teže inovativnomu i dosjetljivomu načinu izražavanja (Mikić Čolić 2021: 20).

Da bi se sačuvao jezični identitet, normativne smjernice preporučuju tvorbu domaćih naziva hrvatskim tvorbenim elementima. Iako nije jedini, takav način tvorbe predmet je ovog istraživanja. U fokusu su analize imenice i pridjevi kao najbrojnija vrsta riječi u nazivlju.

Cabré (1999: 112) navodi da je dvije trećine naziva izraženo imenicama. Imenice predstavljaju referente, a pridjevima se leksikaliziraju obilježja po kojima se referenti identificiraju, ali i međusobno razlikuju (Grčić Simeunović, Stepišnik i Vintar 2020: 620). Baker (2003) navodi da pridjev, za razliku od imenice koja ima kriterij identiteta i svojstvo referiranja, i glagola, koji dodjeljuje theta-ulogu svojim argumentima, jedini može biti modifikator ili determinator imenice.

Sager (1990: 63) drži da imenica ima višu klasifikacijsku vrijednost od pridjeva i glagola, no Brač i Runjajić (2020: 96) smatraju da specijalizirano znanje nije ograničeno samo na objekte, nego uključuje radnju i značajke. Pridjevi stoga imaju važnu ulogu u specijalizaciji značenja terminoloških jedinica u hrvatskome medicinskom nazivlju te sudjeluju u stvaranju toga strukovnog jezika (Pavić 2022: 42). U medicinskome se jeziku pridjevi pojavljuju često jer je medicinsko nazivlje visoko strukturirano s preciznim klasifikacijama bolesti, simptoma, indikacija, dijagnoza i postupaka (Taylor 2017). U medicinskome je jeziku značenje pridjeva povezano s anatomske nalazima, manifestacijama bolesti, prirodom organizma i karakteristikama tijela.

U značenjskoj klasifikaciji u medicinskom području najčešće sudjeluju apsolutni pridjevi. Pitkänen-Heikkilä (2015) ističe da su apsolutni pridjevi najčešće imeničke izvedenice i njima se izražavaju obilježja koje referenti ili imaju ili nemaju. O značenjskim će razgraničenjima naziva biti više riječi u daljnjem tekstu.

Da bi se analizirali tvorbeni modeli u medicinskome nazivlju, potrebno je osvrnuti se na tvorbene načine u hrvatskome općem jeziku i na istraživanja provedena u jeziku struke.

3. Pregled prethodnih istraživanja

Mnogobrojna su istraživanja o tvorbenim načinima u hrvatskome standardnom jeziku, no primjećuje se raznolikost pristupa i neujednačenost kriterija tvorbe, kao i tipoloških klasifikacija te tvorbenog nazivlja (Kuna 2006; Tafra i Košutar 2009).

U osnovi se razlikuju dva temeljna načina tvorbe riječi: izvođenje, odnosno derivacija i slaganje, odnosno kompozicija. Babić (2002: 38) navodi da u izvođenje ulazi sufiksacija, a slaganje obuhvaća čiste složenice, složeno-sufiksalsnu tvorbu, srastanje, polusloženice, prefiksalsnu tvorbu, prefiksalsno-sufiksalsnu tvorbu i prefiksalsno-složenu tvorbu. Takva podjela proizlazi iz Babićeva shvaćanja prefiksa kao prijedloga ili niječnice, odnosno samostalne tvorbene jedinice. Kao poseban tvorbeni način autor izdvaja tvorbu pokrata te unutarnju tvorbu i preobrazbu označujući ih kao »načine slične tvorbi«. Babićeva je klasifikacija tvorbenih načina naišla na kritike zbog nedostatne obuhvaćenosti svih tvorbenih načina, a ujedno se zamjera nedostatak

jasne granice između različitih tipova tvorbe (Mihaljević i Ramadanović 2006: 195). Autorice primjećuju da je prefiksacija svrstana u slaganje iako mnogi prefiksi nisu samostalne riječi, a i oni koji jesu, često u tvorenici nemaju značenje koje imaju kao samostalne riječi pa bi, prema tome, taj tvorbeni način pripadao izvođenju. Nasuprot tomu, Barić (1997) razlikuje izvođenje i slaganje uz spominjanje srastanja, a kao rubne rječotvorne tipove navodi tvorbu složenih pokrata, preobrazbu, analošku tvorbu i prevođenje bez detaljnije razradbe tih kategorija. Silić i Pranjković (2005) spominju samo tvorbu riječi prefiksima, sufiksima, prefiksoidima i sufiksoidima, pri čemu složenice nisu detaljnije razrađene, osim u kontekstu tvorbe pridjeva. Mihaljević i Ramadanović (2006) razmatraju terminološke i klasifikacijske razlike u pojedinim segmentima tvorbe riječi u hrvatskome općem jeziku, naglašavajući složenost odnosa između složenica i sraslica te tvorenica s prefiksoidima. Autorice predlažu model od četrnaest tvorbenih načina koje zatim primjenjuju i na tvorbu nazivlja. Tafrā i Košutar (2009) autoricama zamjeraju nedostatak hijerarhije među rječotvornim tipovima i podtipovima. Nasuprot tomu, predlažu definiranje kriterija razradbe priklanjajući se kriteriju o brojčanoj motiviranosti tvorbenih osnova. Prema njima, prefiksacija i sufiksacija podtipovi su tih osnovnih tvorbenih postupaka i treba ih smatrati ravnopravnim rječotvornim tipovima. Horvat i Ramadanović (2012) razvijaju hijerarhijski pristup razlikujući dvije razine: prva se temelji na broju tvorbenih osnova (izvođenje – jedna tvorbena osnova i slaganje – dvije tvorbene osnove), a druga je usmjerena k tipologiji tvorbenih načina kojima se stvaraju riječi i izražavaju različita značenja. Mikić Čolić i Bošnjak (2020) analiziraju vezane leksičke morfeme stranoga podrijetla u hrvatskome jeziku, posebno njihovu normativnu i pravopisnu neujednačenost u pisanju složenica. Autorice iznose sveobuhvatan opis vezanih leksičkih morfema na dijakronijskoj i sinkronijskoj razini, uključujući njihov normativni i morfološki status, mogućnost osamostaljivanja i učestalost u različitim funkcionalnim stilovima hrvatskoga jezika te zaključuju da se vezani leksički morfemi, ali i drugi rubni tvorbeni elementi, ne smiju ukalupljivati u postojeće tvorbene kategorije, odnosno da granice među kategorijama moraju postati propusnije kako bi mogle primiti sve nove tvorbene elemente.

Različiti pristupi analizi tvorbenih načina jasno upućuju na nesuglasice i neujednačenosti u literaturi, koje proizlaze iz miješanja razradbenih kriterija (Tafrā, Košutar 2009: 92). Ozbiljna razilaženja autora postoje u svrstavanju prefiksacije u izvođenje ili u slaganje, srastanje u slaganje i sl. Neslaganja se pojavljuju i u definicijama, nazivlju, navođenju broja tvorbenih načina od dvaju u Barić i sur. (1997) do četrnaest u Mihaljević i Ramadanović (2006).

U jeziku struke također postoje istraživanja posvećena rječotvornim načinima. Štambuk (2005) analizira morfološku tvorbu elektroničkog nazivlja uspoređujući engleski i hrvatski jezik, s naglaskom na sintetičnost morfosintaktičkog ustrojstva, kao obilježja terminološke tvorbe u hrvatskome, te analitičnost toga ustrojstva, kao obilježja tvorenica u engleskome jeziku. Mihaljević i Ramadanović (2006) svoj tipološki model tvorbe riječi u općem jeziku primjenjuju na analizi naziva iz područja informatike, elektrotehnike i lingvistike dokazujući da se tvorba naziva ne razlikuje od tvorbe riječi u općem jeziku. Štimac Ljubas (2011) istražuje sufiksalsnu tvorbu imeničkih i pridjevskih tvorenica u modno-odjevnoj i tekstilno-tehnološkoj struci, a

Kereković (2012) u analizi tehničkoga nazivlja strojarske struke identificira prefiksalsnu i sufiksalsnu tvorbu kao izrazito plodne tvorbene načine, ali ih sustavno ne analizira. Mihaljević i Halonja (2012) analiziraju tvorbu imenica, pridjeva i glagola od domaćih i stranih osnova u hrvatskome računalnom žargonu, a Perković (2015) usporednom analizom razmatra sufikse imeničkih anglizama u hrvatskome poljoprivrednom nazivlju. Borić (2020) analizira tvorbene načine u hrvatskome jeziku arhitekture i urbanizma upotpunjujući istraživanje semantičkim aspektima terminološke tvorbe. Na temelju analize izvodi njihovu tipologiju i opisuje karakteristike pojedinih tvorbenih načina. Osvrtom na semantičke aspekte autorica upućuje na čvrstu isprepletenost morfoloških i značenjskih aspekata u stvaranju naziva ovisno o specifičnome makrokontekstu. Omrčen i Fabijanić (2022) istražuju terminološke tvorbene načine u sportskogimnastičkom nazivlju. Autori analiziraju specifične primjere iz spomenutog područja koji svojom tvorbom i značenjem odražavaju specifičnosti jezika struke.

U medicinskome jeziku istraživanja tvorbe medicinskoga nazivlja započinju šezdesetih godina prošloga stoljeća. Tada se jezikoslovci i liječnici počinju baviti izgradnjom hrvatskoga medicinskog nazivlja. U nizu se radova Friščić bavi tvorbom medicinskih naziva naglašavajući da se medicinski nazivi trebaju tvoriti domaćim jezičnim inventarom. Poseban interes Friščić pridaje tvorbi pridjeva izvedenih od preuzetih imenica latinskoga i grčkoga podrijetla hrvatskim pridjevskim dometcima pokazujući da je njihov način tvorbe u skladu sa sustavnom izvedbom pridjeva od hrvatskih imenica. Gjuran-Coha i Bosnar-Valković (2009) analiziraju tvorbu pokrata u hrvatskome i engleskome medicinskom nazivlju upućujući na probleme koji se u njihovoj tvorbi i uporabi pojavljuju, posebice višeznačnost, sročnost te uporaba engleskih kratica umjesto domaćih. Klječanin Franić, Torti i Belamarić Divjak (2021) analiziraju sufiksoide i sufikse u medicinskome nazivlju naglašavajući da tvorba naziva s osnovama te sufiksima i sufiksoidima iz klasičnih jezika omogućuje precizno i ekonomično imenovanje bolesti, stanja i simptoma te dijagnostičkih postupaka. Klječanin Franić (2022) istražuje sufiksalsne pridjevnice izvedenice u hrvatskim višerječnim biomedicinskim nazivima. Autorica ističe iznimno veliku varijantnost istokorijenskih pridjevnih oblika u biomedicinskome terminološkom sustavu, koji vrlo često nisu usklađeni sa standardnojezičnom normom niti s terminološkim načelima. Navedeni će pregled istraživanja tvorbenih načina poslužiti kao osnovni referentni okvir ove analize u teorijsko-metodološkom smislu.

4. Ciljevi i metodologija istraživanja

Cilj je istraživanja istražiti i prikazati tvorbene modele u medicinskome nazivlju, utvrditi koji tvorbeni obrasci dominiraju u tvorbi medicinskih naziva, analizirati u kojoj se mjeri slijede domaći tvorbeni obrasci u odnosu na stranojezične te uputiti na značenjsko razgraničenje izvedenica. Analiza je provedena na temelju primjera prikupljenih iz medicinskih publikacija, čime je stvoren korpus za istraživanje. Radi ovjere primjera u radu je korištena terminološka baza Struna. Primjeri su prikupljeni iz općih i medicinskih rječnika i medicinskih publikacija temeljitim iščitavanjem tekstova i izlučivanjem potencijalnih kandidata. Brojčanim se prikazom građa za analizu može razvrstati na sljedeći način: rječnici (4), medicinske znanstvene knjige (2), znanstveno-stručni časopisi (4) te stručno-popularni časopisi (2). Preciznije,

medicinske publikacije *Molekularna biologija u medicini* i *Stanična i molekularna imunologija* znanstvene su knjige i prevedena izdanja engleskih izvornih publikacija, kojima je na kraju pridružen pojmovnik s pripadajućim definicijama i nazivima. Riječ je o autorskom pristupu i prevođenju izvornoga nazivlja, što je dovelo do tvorbe hrvatskih istovrijednica. Časopisi uključeni u istraživanje objavljuju radove na hrvatskome jeziku i izlaze više puta godišnje. Znanstveno-stručni su časopisi dostupni u bazi www.hrcak.hr. Odabrani su primjeri ilustrativni za cjelovit prikaz tvorbenih modela i strukturu prikupljenoga nazivlja. Tvorenice su podijeljene prema vrsti riječi u imeničke i pridjevske. Analiza pripada kvalitativnom tipu kao najprikladnijem za ovu vrstu istraživanja, no uključuje i brojčane pokazatelje. Rezultati, dobiveni kvantitativnom analizom, pružaju uvid u to koji obrasci dominiraju u tvorbi hrvatskih medicinskih naziva.

5. Rezultati i razradba

Analizirani su tvorbeni modeli zabilježeni u korpusu. U istraživanju nisu razgraničene tvorenice nastale od domaćih i stranih osnova kako bi se omogućio cjelovit uvid u tvorbu naziva u medicinskome nazivlju. S obzirom na to da su klasični jezici temelj medicinskoga nazivlja, tvorenica od domaćih osnova relativno je malo. Unutar su svake kategorije istražene imeničke i pridjevske tvorenice. Imenice čine najzastupljeniju vrstu riječi u korpusu. Od sveukupno 297 naziva, 194 su imenice. Na temelju prikupljene građe razradbeni kriterij u radu polazi od broja osnova – izvođenje (jedna tvorbena osnova) i slaganje (dvije ili više tvorbenih osnova). Unutar su tih kategorija uključene potkategorije. U izvođenje je svrstana sufiksalna, prefiksalna i prefiksarno-sufiksna tvorba, a u slaganje tvorba složenica, složeno sufiksna tvorba, srastanje, tvorba polusloženica te tvorba sufiksoidnih, prefiksoidnih i prefiksoidno-sufiksoidnih složenica. Pokrate su izdvojene kao zasebna kategorija. Ta se podjela temelji na broju tvorbenih osnova (izvedenice – jedna tvorbena osnova, složenice – dvije tvorbene osnove). Klasifikacija je izrađena za potrebe ovoga rada i oslanja se na prethodna istraživanja (Mihaljević i Ramadanović 2006; Horvat i Ramadanović 2012).

U radu će se razgraničiti odimenička, odglagolska i otpridjevna tvorba.

5.1. Izvođenje

U izvođenje je svrstana sufiksalna, prefiksna i prefiksarno sufiksna tvorba.

5.1.1. Sufiksna tvorba

Sufiksna je tvorba tvorbeni način kojim se iza osnove jedne riječi dodaje sufiks (Babić 1991: 35). Sufiksi određuju njezino značenje te je svrstavaju u zasebne značenjske skupine. Značenje se pojedinih sufiksa u općemu jeziku i u medicinskome jeziku razlikuje, primjerice sufiksom *-ica* u općem se jeziku tvore imenice koje označuju osobu ženskog roda (*liječnica*, *profesorica*), predmete ili naprave (*slušalica*, *vješalica*), umanjenice (*kućica*, *torbica*) ili životinje (*medvjedica*, *vučica*). U medicinskome se jeziku njime tvore imenice koje označuju bolesti (*žutica*), dijelove tijela (*maternica*) ili stanja (*vrućica*). Nadalje, imenice tvorene sufiksom *-ik* u općemu jeziku najčešće

označuju osobe (*liječnik*) ili predmete (*novčanik*), a u medicinskome jeziku označuju dijelove tijela (*dušnik*). U nastavku će se analizirati imenička i pridjevska sufiksalna tvorba.

5.1.1.1. Imenička tvorba

Od ukupno 99 potvrđenih primjera tvorenih sufiksalsnom i prefiksalsnom tvorbom, u korpusu je zabilježeno 80 imeničkih tvorenica nastalih sufiksalsnom tvorbom. U ovome će se radu analizirati sufiksi potvrđeni u prikupljenoj građi.

-acija

Sufiksom *-acija* tvore se izvedenice od glagola sa stranom osnovom koji završavaju s *-irati*, primjerice *mutirati* → *mutacija*. Ako osnova završava na *-c*, zamjenjuje se glasom *-k*, primjerice *modificirati* → *modifikacija*, *klasificirati* → *klasifikacija*. U općemu jeziku te izvedenice označuju glagolsku radnju, primjerice *adaptacija*. U medicinskome jeziku te imenice označuju glagolsku radnju ili njezin rezultat. Zabilježeni su primjeri tvoreni odglagolskom tvorbom: *stimulacija* (*stimul(irati)* + *-acija*), *operacija* (*oper(irati)* + *-acija*), *izolacija* (*izol(irati)* + *-acija*), *imunizacija* (*imuniz(irati)* + *-acija*).

-ača, -njača

Tim se sufiksom u općemu jeziku izvode imenice koje označuju osobu ženskog roda (*udavača*), biljku (*petrovača*), životinju (*krastača*) i ostalo. U medicinskome jeziku te izvedenice označuju stanja i bolesti ili dijelove tijela. Zabilježeni su primjeri odimeničke tvorbe: *babinjača* (*babinj(e)* + *-ača*), *koprivnjača* (*kopriv(a)* + *-njača*), *štitnjača* (*štit* + *-njača*), *tjemenjača* (*tjeme* + *-njača*), *gušterača* (*gušter* + *-ača*).

-aj i -jaj

Tim se sufiksom izvode imenice od prezentskih osnova glagola, a u općemu jeziku imaju apstraktno značenje (*doživljaj*). U medicinskome jeziku uglavnom označuju rezultat glagolske radnje. U korpusu su zabilježeni primjeri nastali odglagolskom tvorbom: *pobačaj* (*pobac(iti)* + *-aj*), *porođaj* (*porod(iti)* + *-jaj*) *poremećaj* (*poremet(iti)* + *-jaj*), *podražaj* (*podraž(iti)* + *-aj*), *urušaj* (*uruš(iti)* + *-aj*). Zabilježen je primjer odimeničke tvorbe *zapletaj* (*zaplet* + *-aj*).

-aš

Sufiksom *-aš* tvore se izvedenice od imeničkih osnova koje najčešće označuju osobu. Značenje je tih izvedenica 'nositelj osobine', što se opisuje preoblikom 'onaj koji ima', primjerice u općemu jeziku *cvikeraš*. U korpusu su zabilježeni sljedeći primjeri nastali odimeničkom tvorbom: *čiraš* (*čir* + *-aš*), *tlakaš* (*tlak* + *-aš*), *šećeraš* (*šećer* + *-aš*), *sidaš* (*sida* + *-aš*), *koronaš* (*korona* + *-aš*). Svi se nazivi odnose na bolesnike koji pate od tih bolesti, dakle imaju povišeni tlak, šećer, sidu, koronu. Potrebno je istaknuti da se ti nazivi koriste u medicinskome žargonu.

-ica, -nica, -ca

Dok se u općemu jeziku tim sufiksima tvore imenice koje označuju žensku osobu (*liječnica*), predmete (*perilica*), umanjenice (*torbica*) ili životinje (*lavica*), u medicinskome se jeziku njima najčešće tvore imenice koje označuju anatomske

dijelove ili bolesti. Odimeničkom su tvorbom nastali sljedeći nazivi: *lojnica* (*loj* + *-nica*), *mrežnica* (*mrež(a)* + *-nica*), *sluznica* (*sluz* + *-nica*), spojnica (*spoj* + *-nica*), *tjemenica* (*tjeme* + *-nica*), *znojnica* (*znoj* + *-nica*).

Odlagolskom je tvorbom nastao naziv *kopnica* (*kopn(iti)* + *-ica*),

Otpridjevnom su tvorbom nastali nazivi: *hrskavica* (*hrskav* + *-ica*), *sušica* (*suh* + *-ica*), *šarenica* (*šaren* + *-ica*), *vrućica* (*vruć* + *-ica*), *žilnica* (*žilni* + *-ica*), *žutica* (*žut* + *-ica*).

-ik

Sufiksom *-ik* tvore se imenice od imeničkih, pridjevskih i glagolskih osnova. U općemu jeziku ovaj sufiks uglavnom označuje ljude (*liječnik*, *ljekarnik*) ili predmete (*novčanik*). U korpusu su zabilježeni primjeri odimeničke tvorbe kojima se označuju dijelovi tijela, primjerice *desnik* (*desni* + *-ik*). Otpridjevnom se tvorbom tvore sljedeći nazivi potvrđeni u korpusu: *dišnik* (*dišni* + *-ik*), *jajnik* (*jajni* + *-ik*), *sjemenik* (*sjemeni* + *-ik*), *srčanik* (*sračani* + *-ik*).

-ište

Sufiksom *-ište* tvore se imenice od imeničkih i glagolskih osnova. Izvedenice s tim sufiksom, izvedene od imenica, najčešće označuju mjesto gdje što jest ili se radi, primjerice *skladište*. U medicinskom jeziku te imenice označuju mjesto, primjerice *vlasništvo* označuje 'anatomsko područje glave omeđeno licem sprijeda i vratom odozad'. U korpusu su potvrđeni nazivi nastali odimeničkom tvorbom: *čvorište* (*čvor* + *-ište*), *prsište* (*prs(a)* + *-ište*), *zubište* (*zub* + *-ište*), *spojište* (*spoj* + *-ište*).

-njak, -jak, -ak

Tim su sufiksima u općemu jeziku izvedene imenice od različitih osnova i s različitim značenjima. Primjerice, *divljak* ('divlji čovjek'), *jagodnjak* ('vrt u kojemu raste jagoda'), *prirodnjak* ('koji je u skladu s prirodom'). U medicinskom nazivlju ti sufiksi označuju dijelove tijela. Zabilježeni su primjeri nastali odimeničkom tvorbom: *kutnjak* (*kut* + *-njak*), *prstenjak* (*prsten* + *-jak*), *umnjak* (*um* + *-njak*), *žučnjak* (*žuć* + *-njak*).

Otpridjevnom su tvorbom nastale sljedeće izvedenice zabilježene u korpusu: *djevičnjak* (*djevični* + *-jak*), *dušnjak* (*dušni* + *-jak*), *očnjak* (*očni* + *-jak*), *srednjak* (*srednji* + *-ak*).

-nje, -enje, -anje

Sufiks *-nje* dolazi na glagolsku osnovu, a značenje će izvedenice zavisiti od aspekta osnovnoga glagola. Ako je tvorena od nesvršenog glagola, imenica označuje trajnu radnju, stanje ili proces, primjerice *branje*, *pletanje*, *pranje*. Izvedenice od svršenih glagola najčešće označuju rezultat radnje, na primjer *znanje*, *sjećanje*. U korpusu su zabilježeni primjeri odlagolske tvorbe: *liječenje* (*liječ(iti)* + *-enje*), *lučenje* (*luč(iti)* + *-enje*), *dojenje* (*doj(iti)* + *-enje*), *mokrenje* (*mokr(iti)* + *-enje*), *ljuštenje* (*ljušt(iti)* + *-enje*). Odimeničkom se tvorbom tvori naziv *znojenje* (*znoj* + *-enje*).

Bilježi se primjer sa stranom osnovom, *kloniranje*. U tom se slučaju posuđuje strana riječ, prilagođuje dodavanjem sufiksa *-irati* (*klonirati*), a zatim se dodaje sufiks za tvorbu glagolske imenice (*-anje*).

-ost

Sufiksom *-ost* izvedenice se tvore uglavnom od pridjeva. Kao osnove dolaze opisni pridjevi, a rjeđe odnosni. Te imenice označuju osobine, svojstvo, stanje ili pojavu

svojevremenu pojmu. Značenje im se može opisati preoblikom 'osobina, stanje onoga što jest', na primjer *bujnost* → 'osobina, stanje onoga što je bujno' (Babić 1991: 291). U medicinskome jeziku te izvedenice označuju stanje ili osobinu. U korpusu su zabilježeni nazivi nastali otprijeđenom tvorbom od domaćih osnova: *ćelavost* (*ćelav* + *-ost*), *dalekovidnost* (*dalekovidan* + *-ost*), *plodnost* (*plodan* + *-ost*), *neplodnost* (*neplodan* + *-ost*), *nepokretnost* (*nepokretan* + *-ost*), *preosjetljivost* (*preosjetljiv* + *-ost*), *zaraznost* (*zarazan* + *-ost*), *osjetljivost* (*osjetljiv* + *-ost*), *slabost* (*slab* + *-ost*). Također se bilježe nazivi nastali otprijeđenom tvorbom od stranih osnova: *elastičnost* (*elastičan* + *-ost*), *imunost* (*imun* + *-ost*), *sterilnost* (*sterilan* + *-ost*), *varikoznost* (*varikozan* + *-ost*), *viskoznost* (*viskozan* + *-ost*).

Potrebno je napomenuti da imenice tvorene od strane osnove i domaćeg sufiksa *-ost* imaju varijantu tvorenu sufiksom *-itet* (*imunost* – *imunitet*, *sterilnost* – *sterilitet*, *varikoznost* – *varikozitet*). Nazivi tvoreni sufiksom *-itet* većinom potječu od latinskih naziva koji se izvode od pridjeva latinskim imeničnim sufiksom *-itas*, a u hrvatski je jezik taj tvorbeni nastavak ušao preko njemačkoga jezika, odnosno varijanta je njemačkoga imeničnog sufiksa *-ität* (lat. *imunitas* → njem. *imunität* → hrv. *imunitet*; lat. *sterilitas* → njem. *sterilität* → hrv. *sterilitet*). Međutim, u tim slučajevima imenica može imati apstraktno i konkretno značenje koje ovisi o tvorbenome nastavku. Stručni jezik teži preciznosti pa se različitim tvorbenim nastavcima tvore sinonimni gramatički oblici, koji služe za razlikovanje tih dvaju značenja. U takvim se slučajevima odabirom različitih sufiksa radi o pomaku u značenju. Primjerice, od pridjeva *malign* imenica tvorena sufiksom *-ost* (*malignost*) ima apstraktno značenje te označuje 'maligno svojstvo ili stanje', a imenica koja se tvori sufiksom *-itet* (*malignitet*) označuje 'malignu tvorbu', dakle ima konkretno značenje. *Varikoznost* je apstraktna imenica i označuje svojstvo proširenih vena, a *varikozitet* je konkretna imenica i znači 'proširena vena', dakle tjelesna struktura. U navedenim primjerima sufiksi *-ost* i *-itet* ne tvore sinonime, već čine terminološku razliku. U primjerima *elastičnost* – *elasticitet*, *viskoznost* – *viskozitet*, *kroničnost* – *kronicitet* nema značenjske razlike te se prednost u tvorbi treba dati sufiksu *-ost*. Tvorbene mogućnosti potrebno je iskoristiti za značenjsko razgraničenje naziva, pa će se različitim tvorbenim nastavcima označiti različiti pojmovi.

Kao što je vidljivo iz navedene građe, imenice tvorene sufiksalsnom tvorbom brojne su u medicinskome nazivlju. Mogu biti apstraktne ili konkretne, a označuju svojstva, stanja, bolesti, pojave, organe, dijelove ljudskog tijela, procese, terapijske i dijagnostičke postupke.

Semantički se razlikuje nekoliko skupina:

- Imenice koje označuju bolesti i stanja tvore se sufiksima *-ača* (*koprivnjača*), *-ica* (*kopnica*), *-ost* (*ćelavost*).
- Imenice koje označuju organe i dijelove tijela tvore se sufiksima *-ača* (*gušterača*), *-ica* (*kralježnica*), *-ik* (*dušnik*), *-njak* (*žučnjak*).
- Imenice koje označuju fiziološke procese tvore se sufiksom *-acija* (*ovulacija*), *-nje* (*znojenje*).
- Imenice koje označuju terapijske i dijagnostičke postupke tvore se sufiksom *-acija* (*operacija*).
- Imenice koje označuju simptome tvore se sufiksom *-ost* (*slabost*).
- Imenice koje označuju svojstvo tvore se sufiksom *-ost* (*plodnost*).

Dodavanjem različitih nastavaka tvore se gramatički sinonimi, no to nije uvijek slučaj jer različiti nastavci dodani na istu osnovu u pojedinim slučajevima znače i pomak u značenju.

U idućem će se poglavlju analizirati sufiksalna tvorba pridjeva.

5.1.1.2. Pridjevska tvorba

Pridjevne izvedenice u medicinske nazivlje najčešće nastaju sufiksacijom i tvore se većinom od stranih osnova na koje se dodaju sufiksi (Pavić 2002). Osim toga, često se za tvorbu pridjeva uzimaju i različite tvorenice iste osnovne riječi, pa tvorbeni sinonimi nastaju i zbog pogrešnog odabira osnove. Primjerice, u značenju pridjeva *motorički*, izvedena od imenice *motorika*, upotrebljava se i pridjev *motorni* (kao u sintagmi *lokomotorni*), izveden od imenice *motor*, koja nema jednako značenje kao *motorički* te se tako i pridjevu *motorni* pripisuje pogrešno značenje. Zbog nepoznavanja tvorbene osnove, kao i tvorbe pridjeva različitim sufiksima, nazivi ne samo da nisu usklađeni s terminološkim načelima hrvatskoga standardnog jezika nego i pogrešan odabir tvorbenog elementa može utjecati na promjenu značenja (Klječanin 2022: 18). Tako se u sinonimnoj uporabnoj varijanti pojavljuju i leksemi koji se zapravo nalaze u paronimijskom odnosu i ne bi se smjeli zamjenjivati u istom kontekstu (Tafra 2003). U korpusu je zabilježen manji broj pridjeva nego imenica (80 potvrđenih pridjeva u odnosu na 99 potvrđenih imenica tvorenih sufiksalmom i prefiksalmom tvorbom). Kao i u imenica, sufiksalmna je tvorba najplodnija (68 zabilježenih primjera od ukupno 81 pridjevske tvorenice potvrđene u korpusu).

U nastavku će rada biti navedeni sufiksi zabilježeni u prikupljenoj građi uz kratki osvrt.

-an

Tim se sufiksom tvore pridjevi s općim opisnim značenjem. Izvode se od imenica, glagola ili pridjeva domaćeg ili stranoga podrijetla, primjerice *radostan*, *difuzan*. U korpusu su zabilježeni sljedeći primjeri tvoreni odimeničkom tvorbom od domaćih osnova: *bolan* (*bol* + *-an*), *bolestan* (*bolest* + *-an*), *gnojan* (*gnoj* + *-an*), *zarazan* (*zaraz(a)* + *-an*), *znojan* (*znoj* + *-an*).

Odglagolskom tvorbom od stranih osnova nastali su sljedeći pridjevi: *operiran* (*operir(ati)* + *-an*), *izoliran* (*izolir(ati)* + *-an*), *testiran* (*testir(ati)* + *-an*).

Vrlo se često pridjevi *zarazan* – *infektivan* i *zarazni* – *infektivni* koriste kao sinonimi. Potrebno je naglasiti da se od imenice *infekcija* tvori pridjev *infektivan* koji ima opisno značenje (*zarazan*) i *infekcijski* i pridjev *infekcijski* koji ima odnosno značenje (uzrokovan infekcijom no nije *zarazan* za druge). Nesigurnost se u razgraničavanju javlja pri razlikovanju opisnih pridjeva tvorenih sufiksom *-an* i odnosnih pridjeva tvorenih sufiksima *-ni*, *-ani*, *-eni* (Tafra 1988: 191). Opisni se i odnosni pridjevi morfološki i semantički razlikuju, a problem se u diferenciranju pojavljuje tamo gdje jedan pridjevni oblik nosi više značenja (Tafra 1988: 184). U takvim se slučajevima gramatičko značenje pridjeva može odrediti preoblikom tvorbenog značenja (Babić 2002: 383). Primjerice, pridjev *zarazan* i njegova varijanta *infektivan* imaju opisno značenje, dok njihove varijante tvorene sufiksom *-ni*, *zarazni* i *infektivni*, imaju odnosno značenje. *Zarazan* (*infektivan*) znači koji je 'zaražen i sposoban je širiti zarazu', a *zarazni* (*infektivni*) znači 'prouzročen mikroorganizmima koji uzrokuju

patološke promjene'. Iz navedenih se primjera može uočiti promjena značenja uporabom različitih sufiksa.

-ački, -ički

Tim se sufiksima u općemu jeziku tvore pridjevi od stranih imenica, u prvome redu od imenica koje završavaju na *-ist*, primjerice *kapitalistički*. Značenje im je opće, a u korpusu se bilježe pridjevi nastali odimeničkom tvorbom: *psihički* (*psih(a)* + *-ički*), *trudnički* (*trudnic(a)* + *-ki*). Pridjev *trudnički* može se opisati i tvorbom sufiksom *-ski*: *trudnic(a)* + *-ski* (analogijom prema *bolnički*, *tvornički*).¹ Pridjev *dojenački* (*dojen* + *-ački*) nastao je otpridjevnom tvorbom.

-ni, -ani, -eni, -alni

Tim se sufiksima tvore odnosni pridjevi i to čini temeljnu razliku između sufiksa *-ni* i *-an*, kao što je već istaknuto u prethodnom poglavlju. Značenje im je uglavnom apstraktno i može se prikazati preoblikom 'koji se odnosi na', *biljni*. U nastavku su navedeni primjeri tvoreni od domaće osnove: *bubrežni* (*bubreg* + *-ni*), *gnojni* (*gnoj* + *-ni*), *vratni* (*vrat* + *-ni*), *stanični* (*stanic(a)* + *-ni*), *probavni* (*probav(a)* + *-ni*), *pazušni* (*pazuh* + *-ni*). Potrebno je napomenuti da se glasovi *c*, *k*, *g*, *h* zamjenjuju sa *č*, *ž*, *š*, na primjer *stanica* → *stanični*, *bubreg* → *bubrežni*, *pazuh* → *pazušni*, *pupak* → *pupčani*. Zabilježeni su primjeri tvoreni od strane osnove: *gingivni* (*gingiv(a)* + *-ni*), *gingivalni* (*gingiva* + *-alni*), *hormonalni* (*hormon* + *-alni*), *dijetni* (*dijeta* + *-ni*), *dijetalni* (*dijeta* + *-alni*). U tim se slučajevima bilježe sinonimni pridjevni oblici *gingivalni* i *gingivni*, *dijetalni* i *dijetni*, *hormonalni* i *hormonski*. U prvoj je pridjevnoj varijanti riječ o preuzimanju latinskoga pridjevnog oblika (*gingivalis* – *gingivalni*, *hormonalis* – *hormonalni*), koji su u hrvatski jezik ušli preko engleskog (*gingival*, *hormonal*, *dietary*). Drugi tvorbeni model slijedi obrazac tvorbe hrvatskim sufiksom koji se dodaje na preuzetu latinsku osnovu (*gingiv(a)* + *-ni* → *gingivni*, *hormon* + *-ski* → *hormonski*).

Prema normi, pri posuđivanju iz stranih jezika posuđuje se samo osnova, a izvedenice se tvore domaćim sufiksima. To se odnosi na sve pridjeve koji se pojavljuju u varijantama tvorenima latinskim sufiksom *-ala/-alni* i domaćim sufiksima *-ni* i *-ski*.

-ov

Tim se sufiksom tvore pridjevi od imenica i imaju posvojno značenje i u općemu jeziku primjerice *Markov*, *bolesnikov*. U medicinskome su nazivlju česti eponimni nazivi čija su sastavnica posvojni pridjevi izvedeni od osobnih imena i prezimena. Za razliku od istih pridjeva u općemu jeziku, u nazivlju oni ne izriču vlasničko pripadanje, već uspostavljaju odnos sa svojim imenodavateljem. Tako pridjevni sufiksi *-ov* i *-ev* nisu posvojni već odnosni (relacijsko-kvalitativni) (Mićanović 2000: 114). U korpusu je zabilježen primjer *Doplerov*, a taj pridjev ima i dubletu na *-ski* (*doplerski*). Bilježe se i sljedeći primjeri: *Beckov test*, *Bilingsova metoda*, *Basedovljeva bolest*, *Downov sindrom*.

-ski

Izvedenice sa sufiksom *-ski* imaju opće značenje koje se može opisati preoblikom 'koji se odnosi na koga ili što', primjerice *gradski*, *školski*. U medicinskome su nazivlju

¹ <https://rjecnik.hr/mreznik/bolnicki>.

zabilježeni primjeri s domaćom i stranom osnovom. U korpusu su potvrđene izvedenice tvorene s domaćom osnovom: *grkljanski* (*grkljan* + *-ski*), *venski* (*ven(a)* + *-ski*) i sa stranom osnovom, primjerice *terapijski* (*terapij(a)* + *-ski*), *enzimski* (*enzim* + *-ski*), *genski* (*gen* + *-ski*), *tumorski* (*tumor* + *-ski*), *genetski* (*geneza* + *-ski*), *gangrenski* (*gangren(a)* + *-ski*), *granulomski* (*granulom* + *-ski*). Ti se posljednji primjeri tvore i sufiksom *-ozan*, pri čemu je važno napomenuti da značenje tih tvorenica nije isto kao značenje tvorenica nastalih sufiksom *-ski*. Izvedenice od imenice *gangrena*, *gangrenozan* znači 'koji je zahvaćen gangrenom', dok *gangrenski* znači 'koji se odnosi na gangrenu'. Pridjev *granulomatozan*, tvoren od imenice *granulom* znači 'koji je sastavljen od granuloma', a pridjev *granulomski* znači 'koji se odnosi na granulom'. Od imenice *membrana* bilježimo pridjev *membranozan* ('koji je prožet opnom') i pridjev *membranski* ('koji se odnosi na membranu'). U tim se slučajevima ne radi o sinonimima, već o različitim pridjevima (paronimima). U prvom je slučaju riječ o opisnom pridjevu, a u drugom o odnosnom pridjevu te stoga ti pridjevi nisu kontekstno zamjenjivi.

Nadalje, pridjevi *genski*, *genetski* i *genetički*, iako slično zvuče, nisu sinonimi. Njihova su značenja različita i radi se o paronimima. Navedeni pridjevi pripadaju istoj tvorbenoj porodici, što znači da imaju isti korijen (*gen-*). Po svojem su gramatičkom značenju odnosni pridjevi koji se tvore odnosnim sufiksom *-ski*. Međutim, tvorbene su osnove od kojih se tvore različite. Pridjev *genski* izveden je od imenice *gen*, *genetski* od imenice *geneza*, a *genetički* od imenice *genetika*. S obzirom na to da je riječ o imenicama čije se značenje razlikuje, oblikom i značenjem razlikuju se i pridjevi od njih izvedeni. *Genski* označuje svojstvo gena, *genetski* znači 'koji je uzrokovan djelovanjem gena', *genetički* odnosi se na genetiku.² U tom je slučaju pri odabiru odgovarajuće varijante potrebno obratiti pažnju na imenicu od koje se pridjev tvori. Kod pridjeva koji su izvedeni od imenica koje završavaju na *-g* dolazi do glasovnih promjena, primjerice *imunološki* (*imunologija* + *-ski*), *biološki* (*biologija* + *-ski*), *fiziološki* (*fiziologija* + *-ski*).

Postojanje različitih sufiksa kojima se tvore opisni i odnosni pridjevi omogućuje tvorbu pridjevnih izvedenica različita gramatičkog i leksičkog značenja.

5.1.2. Prefiksalna tvorba

Prefiksalna je tvorba tvorbeni način u kojem se ispred osnove dodaje prefiks (Babić 1991: 44). U korpusu prefiksalna se tvorba tvorena domaćim prefiksima može potvrditi na manjem broju primjera jer je prefiksalna tvorba medicinskoga nazivlja slabo plodan tvorbeni način. Osnovna je funkcija prefiksa semantička jer prefiksi modificiraju značenje leksema. U medicinskome su nazivlju najčešći prefiksi *nad-*, *pod-* i *pred-*, koji označuju prostorne odnose ili položaje, odnosno lokaciju, pozicioniranje i određivanje odnosa između dijelova tijela ili organa. Semantički, njima se označuje prostorna orijentacija položaja u odnosu na pojedine organe. Zabilježeno je 19 imenica tvorenih prefiksalsnom tvorbom te 13 pridjeva. U ovom će pregledu biti navedeni domaći prefiksi zabilježeni u prikupljenoj građi. Potrebno je napomenuti da su česte i varijante tvorene stranim prefiksima koji imaju isto značenje, primjerice *poslijeoperacijski* – *postoperacijski*.

² <http://jezični-savjetnik.hr>.

5.1.2.1. Imenička tvorba

U tvorbi imenica kao prefiksi dolaze prijedlozi, niječnica *ne* i prefiksadni morfemi koji ne dolaze kao samostalne riječi. U nastavku se razmatraju primjeri zabilježeni u korpusu.

ne-

Prefiks *ne-* niječe svojstvo osnovne riječi i izražava suprotno svojstvo ili stanje, primjerice *nebriga*, *neznanje*. Potvrđeni su primjeri: *nemir* (*ne-* + *mir*), *nemoć* (*ne-* + *moć*), *nesvijest* (*ne-* + *svijest*).

nuz-

Prefiks *nuz-* dolazi u značenju 'sporedni', 'drugi', primjerice *nusprostorija*. U korpusu su zabilježeni primjeri *nuspojava* (*nuz-* + *pojava*), *nusproizvod* (*nuz-* + *proizvod*).

pod-

Tvorenice s prefiksom *pod-* označuju podređeni dio ili pojam po nižem mjesnom ili prenesenom značenju, primjerice *podruk*, *pododbor*. U korpusu taj se prefiks bilježi u primjerima *podtlač* (*pod-* + *tlač*), *podsvijest* (*pod-* + *svijest*) i u primjerima tvorenima od glagolske imenice *podoziranje* (*pod-* + *doziranje*), *podvezivanje* (*pod-* + *vezivanje*).

pred-

Prefiks *pred-* označuje da je što ispred čega u prostornom ili vremenskom značenju ili da je što ispred glavnoga dijela označenoga osnovnom riječi, prethodni (*predgovor*, *predjelo*). U analiziranoj su građi zabilježeni sljedeći nazivi: *predjezgra* (*pred-* + *jezgra*), *predkomora* (*pred-* + *komora*), *pretkoma* (*pred-* + *koma*), *predobrada* (*pred-* + *obrada*), *pretklijetka* (*pred-* + *klijetka*).

su-

Prefiks *su-* označuje zajedništvo, istodobnu zajednicu ili zajedničko stanje (*suautor*, *suborac*). U korpusu je zabilježen u nazivu *subolest* (*su-* + *bolest*).

5.1.2.2. Pridjevska tvorba

a-

Prefiks *a-* označuje nijekanje ili odsutnost kakve osobine i po tome je sinoniman s prefiksom *bez-* i *ne-* (*amoralan*, *asocijalan*). Potvrđen je u primjerima tvorbe sa stranom osnovom: *atipičan* (*a-* + *tipičan*), *acikličan* (*a-* + *cikličan*), *aritmičan* (*a-* + *ritmičan*).

ne-

Prefiks *ne-* negira značenje osnovnoga pridjeva, primjerice *nečist*, *neiskren*. U korpusu su potvrđeni primjeri: *nedostatan* (*ne-* + *dostatan*), *neosjetljiv* (*ne-* + *osjetljiv*), *nerazvijen* (*ne-* + *razvijen*), *nezreo* (*ne-* + *zreo*).

5.1.3. Prefiksarno-sufiksna tvorba

Prefiksarno-sufiksna tvorba tvorbeni je način u kojem se tvorbenoj osnovi jedne riječi istodobno dodaju prefiks i sufiks, primjerice *zapečak*, *beznađan* (Babić 1991: 46). U medicinskome je nazivlju taj tvorbeni način čest. Zabilježeno je sveukupno

28 imeničkih i pridjevskih tvorenic nastalih prefiksarno-sufiksalmom tvorbom, a u nastavku se navode primjeri iz korpusa.

Imeničke tvorenice nastale odimeničkom tvorbom: *međunožje* (*među-* + *noga* + *-je*), *natkoljenica* (*nad-* + *koljen(o)* + *-ica*), *nesanica* (*ne-* + *san* + *-ica*), *nesvjestica* (*ne-* + *svijest* + *-ica*), *podrebrica* (*pod* + *rebr(a)* + *-ica*).

Navodimo imeničke tvorenice nastale otpridjevnom tvorbom: *podjezičnica* (*pod-* + *jezičn(i)* + *-ica*), *potrbušnica* (*pod-* + *trbušn(i)* + *-ica*).

Pridjevske tvorenice: *međurebrani* (*među-* + *rebra* + *-ni*), *međukoštani* (*među-* + *kost* + *-ani*), *nadbubrežni* (*nad-* + *bubreg* + *-ni*), *nezarazan* (*ne-* + *zaraz(a)* + *-an*), *nestaničan* (*ne-* + *stanic(a)* + *-an*), *podlakatni* (*pod-* + *lakat* + *-ni*), *predoperacijski* (*pred-* + *operacij(a)* + *-ski*).

Potrebno je naglasiti da se vrlo često uz pridjev *predoperacijski* upotrebljava i pridjev *preoperativni*, no ti pridjevi nemaju isto značenje. Pridjev *operacijski* izveden je od imenice *operacija* koja znači 'kirurški zahvat'. Pridjev *operativni* izveden je od imenice *operativa* koja znači 'odjel koji izvodi tehničku stranu posla ili praktični rad'. Stoga pridjev *operativan* znači 'djelatan, radni, aktivan'. U medicinskome bi jeziku trebalo upotrebljavati isključivo pridjev *operacijski*, a isto vrijedi za prefiksalne pridjeve izvedenice kojima je osnova *-operacijski* (*prijeoperacijski*, *poslijeoperacijski*, *unutaroperacijski*).

U idućem će poglavlju biti analizirana složenička tvorba.

5.2. Slaganje

5.2.1. Tvorba složenica

Slaganje je tvorbeni način u kojemu nova riječ nastaje od osnova dviju ili više riječi. Najčešće su složenice od dviju osnova koje se povezuju spojnikom *-o-*, na primjer *čudotvorac*, *rukopis* (Babić 1991: 41). U korpusu su zabilježeni sljedeći primjeri: *zvukovod* (*zvuk-o-vod*), *žučovod* (*žuč-o-vod*), *mokraćovod* (*mokrać(a)-o-vod*), *genotip* (*gen-o-tip*), *krvotok* (*krv-o-tok*).

5.2.2. Složeno-sufiksalna tvorba

Složeno-sufiksalna tvorba tvorbeni je način u kojem istodobno sudjeluju dva tvorbena načina, slaganje i sufiksacija, primjerice *čudotvorac*, *bijeloputan* (Babić 1991: 43). U korpusu su zabilježeni primjeri imeničkih složenica: *visokotlakaš* (*visok-o-tlak* + *-aš*), *sredogruđe* (*sred-* + *-o-* + *grudi* + *-je*) kao i pridjevskih složenica: *visokorizičan* (*visok-o-rizič* + *-an*), *dalekovidan* (*dalek-o-vid* + *-an*), *slabovidan* (*slab-o-vid* + *-an*), *srčanomišićni* (*srčan-o-mišić* + *-ni*), *krvožilni* (*krv-o-* + *žil(a)* + *-ni*).

5.2.3. Srastanje

Srastanje je tvorbeni način u kojem istodobno sudjeluju dvije sastavnice, od kojih prva može biti osnova ili riječ, a druga je uvijek riječ. Između dijelova sraslice nikada ne dolazi spojnik *-o-*, primjerice *zgubidan*, *zlurad* (Babić 1991: 43). Iako pojedini autori sraslice ne svrstavaju u slaganje, u medicinskome je nazivlju potvrđeno da su te izvedenice uvijek tvorene od dviju riječi te su svrstane u složeničku tvorbu. Zabilježeni su primjeri imeničkih tvorenic: *poliovirus* (*polio* + *virus*), *vinoterapija* (*vino* + *terapija*), *kaziprst*

(*kaži + prst*), *novotvorina* (*novo + tvorina*). Dvojbu stvara naziv *novotvorina*, koji se može smatrati složenicom i sraslicom. Kao glavni kriterij razlikovanja jezikoslovci navode dvije samostalne sastavnice povezane spojnikom -o- (Babić 1991, Barić et al. 1997, Štambuk 2005, Mihaljević i Ramadanović 2006, Horvat i Ramadanović 2012). Prema takvu bi se shvaćanju radilo o složenici tvorenoj od pridjeva *nov*, spojnika -o- i osnove *tvorina*. Međutim, u ovome primjeru prva sastavnica može biti prilog *novo + tvorina* pa bi prema tom kriteriju to bila sraslica. Da bi se utvrdila kategorija kojoj naziv pripada, potrebno je uzeti u obzir njezino značenje. Semantički, naziv ima puno preciznije značenje i ne označuje tek novo nastalu tvorbu, već *novotvorina* znači 'svako netipično, nenormalno, neprestano, nesvrhovito i nenadzirano bujanje novoga tkiva'.³ U ovom je radu svrstana u sraslice jer pri klasifikaciji treba uzeti u obzir i značenjsku komponentu naziva. Zabilježeni su primjeri pridjevskih tvorenica: *spolnoprenosiv* (*spolno + prenosiv*), *srčanožilni* (*srčano + žilni*), *poprečnoprugasti* (*poprečno + prugasti*).

5.2.4. Tvorba polusloženica

Tvorba polusloženica tvorbeni je način u kojem sudjeluju dvije ili više riječi od kojih svaka ima vlastiti naglasak, a prva se riječ ne sklanja. Druga riječ može biti domaća ili strana na primjer *rak-rana*, *spomen-ploča* (Babić 1991: 43). Potvrđeni su primjeri sa stranim riječima: *beta-blokator*, *gama-globulin*, *delta-virus*, *beta-glukan* i s domaćim riječima *gama-zrake*, *gama-nož*. U analizi se primijećuje nedosljednost kod složenica, polusloženica i prefiksoidnih tvorenica. Često se u polusloženice svrstavaju konstrukcije s imenicom u pridjevnoj funkciji, takozvanoj jukstapoziciji. Zabilježeni su primjeri: *stres-fraktura*, *prostata-antigen*, *balon-kateter*. Jukstapozicija nije svojstvena hrvatskomu standardnom jeziku te se upotrebljavaju tvorbeni obrasci 'imenica + imenica u genitivu' ili 'pridjev + imenica'.

5.2.5. Tvorba sufiksoidnih složenica

Sufiksoidacija je tvorba sufiksoidnih složenica kojom se na osnovu dodaje spojnik -o- i sufiksoid. Sufiksoidi su punoznačne vezane osnove. U hrvatskoj jezikoslovnoj literaturi supostojе tri naziva za tvorbene jedinice različite od tvorbenih, ali i leksičkih morfema, a to su vezani leksički morfem (Barić 1980), vezana leksička osnova (Babić 2002) te *prefiksoid* i *sufiksoid* (Silić i Pranjković 2005, Marković 2013). U korpusu je zabilježen primjer *lipidogram* (*lipid-o-gram*).

5.2.6. Tvorba prefiksoidnih složenica

Prefiksoidacija je način tvorbe u kojem se ispred jedne riječi dodaje prefiksoid. Prefiksoidi su uglavnom klasičnoga grčkoga i latinskog podrijetla. To su elementi koji, za razliku od prefiksa, imaju i leksičko značenje (Horvat i Štebih Golub 2010: 2). Bilježe se u medicinskom nazivlju. Poseban je problem postojanje (ili ne postojanje) domaćih prefiksoida i sufiksoida. Može se govoriti o domaćim prefiksoidima *polu-*, *protu-*, *nadri-*, *vele-* itd (Mihaljević i Ramadanović 2006: 198). Potrebno je napomenuti da u engleskim medicinskim udžbenicima nema razlike između prefiksa i prefiksoida te sufiksa i sufiksoida i autori ih sve svrstavaju u prefikse ili

³ www.struna.ihjj.hr

sufikse. Slično je i s nekim hrvatskim jezikoslovcima, koji ih svrstavaju u prefiksalsnu i sufiksalsnu tvorbu (Samardžija 2003: 77, Silić i Pranjković 2005). U ovoj su razradbi te kategorije jasno razgraničene. Poznavanje značenja sufiksoida i prefiksoida iz klasičnih jezika, kojima se tvore nazivi za bolesti, stanja, simptome, dijagnostičke i kirurške postupke može znatno olakšati razumijevanje stručnoga nazivlja.

Zabilježeni su sljedeći primjeri:

bio-

bioinženjerstvo tvorena od prefiksoida *bio-* (koji se odnosi na život) i imenice *inženjerstvo*. S prefiksoidom *bio-* potvrđeni su i ovi nazivi: *biokemija* (*bio-* + *kemija*), *biolijek* (*bio-* + *lijek*), *biopojmovnik* (*bio-* + *pojmovnik*), *bioznanost* (*bio-* + *znanost*), *bioznačitelj* (*bio-* + *označitelj*), *bioliječenje* (*bio-* + *liječenje*).

cito-

citokemija tvorena od prefiksoida *cito-* (koji se odnosi na stanicu) i imenice *kemija*. S prefiksoidom *cito-* potvrđeni su i sljedeći nazivi: *citoanaliza* (*cito-* + *analiza*), *citohormon* (*cito-* + *hormon*), *citonalaz* (*cito-* + *nalaz*).

imuno-

imunonedostatnost tvorena od prefiksoida *imuno-* (koji se odnosi na imunitet) i imenice *nedostatnost*. Također su zabilježeni sljedeći primjeri: *imunoreakcija* (*imuno-* + *reakcija*), *imunootpornost* (*imuno-* + *otpornost*), *imunosustav* (*imuno-* + *sustav*), *imunoodgovor* (*imuno-* + *odgovor*).

radio-

radioterapija tvorena od prefiksoida *radio-* (koji označuje 'sve što se odnosi na zračenje') i imenice *terapija*. S tim je prefiksoidom zabilježen i primjer: *radiokirurgija* (*radio-* + *kirurgija*).

mikro-

S prefiksoidom *mikro-* koji znači 'malen, sitan', potvrđeni su sljedeći primjeri: *mikromolekula* (*mikro-* + *molekula*), *mikrobiologija* (*mikro-* + *biologija*), *mikrokirurgija* (*mikro-* + *kirurgija*), *mikrotableta* (*mikro-* + *tableta*), *mikrostanica* (*mikro-* + *stanica*), *mikrojezgra* (*mikro-* + *jezgra*), *mikročestica* (*mikro-* + *čestica*).

makro-

S prefiksoidom *makro-* koji znači 'velik', potvrđen je primjer: *makromolekula* (*makro-* + *molekula*).

psiho-

Prefiksoid *psiho-* označuje um, a složenica *psihoterapija* tvorena je od prefiksoida *psiho-* (koji se odnosi na um) i imenice *terapija*. U korpusu su zabilježene sljedeće tvorenice s prefiksoidom *psiho-*: *psihotest*, (*psiho-* + *test*), *psihopraktičar* (*psiho-* + *praktičar*), *psihoanaliza* (*psiho-* + *analiza*).

neuro-

Prefiksoid *neuro-* odnosi se na živce. Složenica *neurorazvoj* tvorena je od prefiksoida *neuro-* (koji znači 'živci') i imenice *razvoj*. Potvrđeni su i sljedeći primjeri s

prefiksoidom *neuro-*: *neuroterapija* (*neuro-* + *terapija*), *neuroaktivnost* (*neuro-* + *aktivnost*), *neurohormon* (*neuro-* + *hormon*), *neurokirurgija* (*neuro-* + *kirurgija*), *neuroznanost* (*neuro-* + *znanost*), *neuroprijenosnik* (*neuro-* + *prijenosnik*).

protu-

Dok neki autori *protu-* svrstavaju u prefikse kao alomorfni lik prijedloga *protiv* (Babić 1991: 45), drugi ga autori svrstavaju u prefiksoide (Mihaljević i Ramadanović 2006: 198). U ovom se radu *protu-* smatra prefiksoidom koji dolazi u tvorenicama sa značenjem 'suprotni', 'protivni'. Potvrđeni su nazivi tvoreni od domaće osnove: *protutijelo* (*protu-* + *tijelo*), *protuotrov* (*protu-* + *otrov*), *protuprijenos* (*protu-* + *prijenos*). Bilježe se primjeri tvorbe sa stranom osnovom: *protuserum* (*protu-* + *serum*), *protugen* (*protu-* + *gen*).

5.2.7. Prefiksoidno-sufiksoidna tvorba

Prefiksoidno-sufiksoidna tvorba tvorbeni je način u kojem istodobno sudjeluju prefiksoidna i sufiksoidna tvorba.

U medicinskome se nazivlju bilježe prefiksoidno-sufiksoidne sloeženice tvorene od stranih riječi: *koronografija* ('snimanje koronarnih žila'), *audiogram* ('grafički prikaz slušne osjetljivosti'), *kardiogram* ('snimanje procesa rada srca'), *genoteka* ('genetska baza'), *fotofobija* ('povećana osjetljivost na svjetlost'), *hemofilija* ('poremećaj procesa zgrušavanja krvi').

5.3. Tvorba pokrata

Tvorba pokrata tvorbeni je način u kojem kraćenjem jedne riječi ili višerječne sintagme nastaje nova riječ. U medicinskome jeziku to je čest tvorbeni način jer su medicinski nazivi dugački i višerječni. U korpusu su potvrđeni sljedeći načini tvorbe pokrata:

- a) kraćenjem duge riječi, primjerice *patofiza* (*patofiziologija*), *otorina* (*otorinolaringologija*), *deksa* (*deksametazon*), *kardio* (*kardiologija*), *hista* (*histologija*).
- b) složene pokrate nastale od početnih slova riječi:

<i>ITM</i>	indeks tjelesne mase
<i>AVM</i>	arterijsko-venska malformacija
<i>ATS</i>	antitetanusni serum
- c) pokrate nastale od početnih slova ili slogova višerječnih naziva koji se izgovaraju kao riječ, primjerice

<i>BAT</i>	brzi antigenski test
<i>DIK</i>	diseminirana intravaskularna koagulacija
<i>DITEPER</i>	difterija tetanus pertusis
<i>GERB</i>	gastroezofagijalna refluksna bolest
<i>KAPRA</i>	kapacitet polja razumljivosti
<i>PET</i>	pozitronska emisijska tomografija
<i>SLIT</i>	sublingvalna imuno terapija

Potrebno je napomenuti da se velik broj pokrata prihvaća iz engleskoga jezika u izvornome obliku, primjerice

<i>SARS</i>	<i>severe acute respiratory syndrome</i>
<i>ELISA</i>	<i>enzyme-linked immunosorbent assay</i>
<i>GABA</i>	<i>gamma-aminobutyric acid</i>

6. Zaključak

U radu su analizirani tvorbeni modeli u hrvatskome medicinskom nazivlju s osvrtom na značenjska razgraničenja tvorenic. Utvrđeno je koji tvorbeni modeli dominiraju u tvorbi medicinskih naziva, s posebnim naglaskom na omjer zastupljenosti domaćih i strano jezičnih tvorbenih obrazaca.

Analiza se oslonila na prethodna istraživanja tvorbenih načina. U radu nije provedeno razgraničenje domaćih i stranih osnova, no analizirana je njihova učestalost u tvorbi medicinskih naziva. Rezultati pokazuju da domaće osnove prevladavaju u sufiksnoj tvorbi imenica (55 domaćih u odnosu na 18 stranih), prefiksnoj tvorbi imenica (14 domaćih, a nije zabilježen niti jedan primjer sa stranom osnovom) te u prefiksno-sufiksnoj tvorbi imenica i pridjeva (14 domaćih u odnosu na 1 stranu). Strane osnove dominiraju u sufiksnoj tvorbi pridjeva (29 stranih u odnosu na 15 domaćih). U prefiksnoj tvorbi pridjeva zastupljenost je podjednaka (3 zabilježena primjera u svakoj skupini). U tvorbi složenica dominiraju domaće osnove (10 domaćih u odnosu na 1 stranu), kao i u tvorbi prefiksoidnih složenica (25 domaćih u odnosu na 24 strane). Strane osnove dominiraju u tvorbi polusloženica (7 stranih u odnosu na 2 domaće), sufiksoidnoj tvorbi (1 primjer), prefiksoidno-sufiksoidnoj tvorbi (6 primjera), a u tvorbi sraslica podjednako su zastupljene domaće i strane osnove (2 u svakoj skupini).

Analiza korpusa potvrđuje da je sufiksna tvorba najčešći način tvorbe medicinskih naziva. Zabilježeno je 180 naziva tvorena sufiksnom tvorbom od ukupno 212 u korpusu potvrđenih primjera, preciznije 99 imenica i 81 pridjev. Najzastupljenije su imenice tvorene sufiksima *-ica* (19), *-ost* (13), *-nje* (12), *-acija* (6). U tvorbi su pridjeva najplodniji sufiksi *-ni* (29), *-ski* (21), *-an* (10). Ostali su sufiksi slabije zastupljeni i potvrđeni su u samo nekoliko primjera *-aš* (5), *-aj* (4) u imeničkoj tvorbi, a *-ov* (5) i *-čki* (3) u pridjevskoj tvorbi.

Prefiksna je tvorba slabije plodan tvorbeni način u medicinskom nazivlju te se bilježi tvorba domaćim prefiksima za koje postoje strane istoznačnice. Zabilježena su 32 primjera prefiksne tvorbe od ukupno 212 potvrđenih primjera u korpusu, od kojih 19 imenica i 13 pridjeva.

Prefiksno-sufiksna tvorba također je zabilježena u korpusu. Potvrđen je 21 primjer imeničkih tvorenic te 8 pridjevskih. Složenice, polusloženice i sraslice također su zastupljene (27 potvrđenih primjera), no može se primijetiti nedosljednost autora ovisno o tome prihvaćaju li strani model u izvornome obliku. Kod polusloženica često se bilježi jukstapozicija koja nije svojstvena hrvatskomu jeziku, primjerice *stres-fraktura*. Prefiksoidna i sufiksoidna tvorba također su zastupljene te se u korpusu bilježe 52 prefiksoidne i 2 sufiksoidne složenice. Potvrđena je i prefiksoidno-sufiksoidna tvorba u 6 primjera.

Naposljetku, pokrate se upotrebljavaju u medicinskom nazivlju i tvorene su na razne načine. Rezultat su ekonomičnosti jezika i težnje ka kratkoći naziva.

Na temelju provedene analize, utvrđen je i omjer zastupljenosti domaćih i

stranojezičnih tvorbenih obrazaca u tvorbi medicinskih naziva. Domaći tvorbeni obrasci dominiraju u sufiksnoj, prefiksnoj, prefiksno-sufiksnoj tvorbi, kao i u tvorbi složenica i sraslica čineći ukupno 74,9 %. Stranojezični tvorbeni obrasci dominiraju u tvorbi polusloženica, sufiksoidnoj, prefiksoidnoj te prefiksoidno-sufiksoidnoj tvorbi, čineći ukupno 25,1 %.

Može se zaključiti da je u tvorbi medicinskoga nazivlja zabilježeno sveukupno jedanaest tvorbenih načina, od kojih su sufiksna tvorba i prefiksno-sufiksna tvorba najučestalije. Analiza je pokazala da tvorba naziva različitim sufiksima dovodi do značenjskih razgraničenja, kao i odabir neodgovarajuće osnove. Velike tvorbene mogućnosti hrvatskoga jezika ponekad otežavaju prikladan odabir oblika izvedenice za izricanje željenoga gramatičkog značenja (Tafra 2003: 442). Osim toga, zbog izrazne i sadržajne sličnosti pojedinih naziva, u biomedicini je česta sinonimna uporaba paronimnih parnjaka unutar paronimnih nizova, a među njima se uspostavljaju različiti odnosi i njihova zamjena u terminološkim sintagmama mijenja semantičku obavijest. Pridjevi *genski*, *genetski*, *genetički* nisu sinonimi jer su im značenja različita. Oni pripadaju istoj tvorbenoj porodici čiji je korijen *gen*. Sličan je slučaj s pridjevima *motorni* i *motorički*, čiji je korijen *motor*, ali su imenice od kojih su tvoreni različite (*motorički* → *motorika*, *motorni* → *motor*). Tafra (2003: 438) naglašava da je paronimija među svim leksičkim odnosima najčešći izvor odstupanja od jezične norme, a zamjena paronimnih parnjaka i uporaba jednoga, ne vodeći računa o ograničenjima njegove leksičke spojivosti, stvara besmislene poruke ili prenosi sasvim drugo značenje.

Rezultati istraživanja pokazuju da se, unatoč snažnoj prisutnosti stranih leksičkih elemenata u medicinskom nazivlju, tvorba medicinskih naziva u hrvatskom jeziku u velikoj mjeri oslanja na domaće tvorbene obrasce. Iako strane osnove dominiraju u određenim tvorbenim modelima, posebice one koji uključuju tvorbu polusloženica i strane tvorbene morfeme, hrvatski jezik pokazuje visoku produktivnost i stabilnost u primjeni vlastitih tvorbenih elemenata. Istraživanje je pokazalo da se terminološka tvorba ne može promatrati odvojeno od opće jezične tvorbe jer se nazivi i opće riječi tvore istim tvorbenim načinima.

Istraživanje će pridonijeti razumijevanju tvorbenih procesa u jeziku struke, osobito unutar hrvatskoga medicinskog nazivlja, te proširiti spoznaje o tvorbenim modelima specifičnima za tu jezičnu domenu.

Literatura

- Babić, S. 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Babić, S. 2002. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Zagreb: Nakladni zavod Globus, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Baker, C. M. 2003. *Lexical Categories: Verbs, Nouns and Adjectives*. New Jersey: Cambridge University Press.
- Barić, E. 1997. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Barić, E. i sur. 2005. *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Borić, N. 2020. „Analiza tvorbenih načina u hrvatskom nazivlju arhitekture i urbanizma s osobitim osvrtom na značenje“. *Rasprave Instituta za hrvatski*

- jezik i jezikoslovlje*, 46, 1, 29–48.
- Brač, I.; Runjaić, S. 2020. „Glagoli u hrvatskom strukovnom nazivlju“. U Brač, I.; Ostroški Anić, A. (ur.), *Svijet od riječi: terminološki leksikografski pogledi*, 95–118. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Cabré, M. T. 1999. *Terminology: Theory, methods and application*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.
- Friščić, V. 1967. „O jezičnoj normi u hrvatskom medicinskom nazivlju“. *Jezik*, 15, 5, 130–138.
- Friščić, V. 1969. „Tvorba pridjeva hrvatskim domecima od imenica latinskog i grčkog podrijetla“. *Jezik*, 17, 1, 11–19.
- Gjuran-Coha, A.; Bosnar-Valković, B. 2008. „Uporaba kratica u jeziku medicinske struke“. *Filologija*, 50, 1–12.
- Gjuran-Coha, A.; Tomak, T. 2023. „Terminološki aspekti medicinskog nazivlja – između norme i uporabe“. *Mostariensia*, 27, 2, 7–32.
- Grčić Simeunović, L. 2015. „Prilog metodologiji opisa sintagmi u stručnom diskursu“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 41, (1), 29–47.
- Grčić Simeunović, L.; Stepišnik, U.; Vintar, Š. 2020. „Klasifikacijska uloga pridjeva u domeni geomorfologije krša“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 46, (2), 619–633.
- Halonja, A.; Mihaljević, M. 2012. *Od računalnog žargona do računalnoga nazivlja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Horvat, M.; Štebih Golub, B. 2010. „Posljedice internacionalizacije u hrvatskom jeziku“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 36, 1, 1–21.
- Horvat, M.; Ramadanović, E. 2012. „O složenicama i sraslicama (na primjerima iz Voltićeva Ričoslovnika)“. *Filologija*, 58, 133–161.
- Hudeček, L.; Mihaljević, M. 2012. *Hrvatski terminološki priručnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Kereković, S. 2012. Višerječni nazivi u tehničkome engleskom jeziku i njihove prijevodne istovrijednice u hrvatskome jeziku. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Klječanin Franić, Ž.; Torti, M.; Belamarić Divjak, S. 2021. „Sufiksoidi i sufiksi u medicinskom nazivlju“. *Veterinar*, 59, 1, 92–95.
- Klječanin Franić, Ž. 2022. *Sufiksne pridjevne izvedenice u hrvatskim višerječnim biomedicinskim nazivima*. Završni rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Kuna, B. 2006. „Proučavanje tvorbe riječi u hrvatskom jeziku tijekom 20. stoljeća“. U Samardžija, M.; Pranjković, I. (ur.), *Hrvatski jezik u XX. stoljeću*. I. Zagreb: Matica hrvatska.
- Marković, I. 2010. *Uvod u pridjev*. Zagreb: Disput.
- Mićanović, K. 2000. „Posvojni pridjevi i izražavanje posvojnosti“. *Suvremena lingvistika*, 49–50, 111–123.
- Mihaljević, M.; Ramadanović, E. 2006. „Razradba tvorbenih načina u nazivlju“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 32, 193–211.
- Mikić Čolić, A.; Bošnjak, M. 2020. „Vezani leksički morfemi – od norme do uporabe.“ U: *Od norme do uporabe 2*, Zbornik radova, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Hrvatska sveučilišna naklada, 297–325.

- Mikić Čolić, A. 2021. *Neologizmi u hrvatskome jeziku*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.
- Omrčen, D.; Fabijanić, I. 2022. „Tvorbeni načini u hrvatskome sportskogimnastičkom nazivlju“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 48, 1, 133–150.
- Pavić, M. 2022. *Uloga pridjeva u hrvatskom medicinskom nazivlju*. Doktorski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
- Perković, A. 2015. „Usporedba odgovarajućih sufiksa u poljoprivrednom nazivlju u engleskom i hrvatskom jeziku“. U Cigan, V.; Omrčen, D. (ur.), *Od teorije do prakse u jeziku struke*. Zbornik radova Udruge nastavnika jezika struke na visokoškolskim ustanovama, 93–105.
- Pitkänen-Heikkilä, K. 2015. „Adjective as terms“. *Terminology*, 21, 1, 76–101.
- Pranjeković, I. 2004. „Kategorijalna svojstva imenskih riječi“. *Zbornik. Zagrebačke slavističke škole*, 25–32.
- Sager, C. J. 1990. *A practical course in terminology processing*. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.
- Samardžija, M. 2003. *Hrvatski jezik 4*. Zagreb: Školska knjiga.
- Silić, J.; Pranjeković, I. 2005. *Gramatika hrvatskog jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Štambuk, A. 2005. *Jezik struke i spoznaja*. Split: Književni krug.
- Štimac Ljubas, V. 2011. „Sufiksne tvorenice u postanku modno-odjevnih naziva“. *Tabula*, 9, 212–223.
- Tafra, B. 1988. „Razgraničavanje opisnih i odnosnih pridjeva“. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 14, 1, 185–197.
- Tafra, B. 2003. „Leksičke pogreške zbog sličnosti“. *Govor*, 20, 1–2, 431–448.
- Tafra, B.; Košutar, B. 2009. „Rječotvorni modeli u hrvatskom jeziku“. *Suvremena lingvistika*, 67, 87–107.
- Taylor, B. R. 2017. *The Amazing Language of Medicine: Understanding Medical Terms and Their Backstories*. New York City: Springer International Publishing.
- Težak, S.; Babić, S. 1996. *Gramatika hrvatskoga jezika – priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Zagreb: Školska knjiga.

Izvori

Knjige

- Abbas, A. K.; Lichtman, A. H.; Pillai, S. 2018. *Stanična i molekularna imunologija*. Zagreb: Medicinska naklada.
- Cox, T. M.; Sinclair, J. 2018. *Molekularna biologija u medicini*. Jonjić, S. i sur. (ur.). Zagreb: Medicinska naklada.

Časopisi

- Acta Medica Croatica*, časopis Akademije medicinskih znanosti Hrvatske.
- Liječnički vjesnik*, časopis Hrvatskoga liječničkog zbora.
- Medicina fluminensis*, časopis Hrvatskoga liječničkog zbora–Podružnica Rijeka i Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.

Medix, specijalizirani časopis za stručnu medicinsku javnost.

Narodni zdravstveni list, časopis Nastavnog Zavoda za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije.

Paediatrica Croatica, časopis Hrvatskog pedijatrijskog društva i Hrvatskog društva za školsku i sveučilišnu medicinu.

Rječnici

Anić, V. 1991. *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi Liber.

Jernej, B. 2009. *Englesko-hrvatski medicinski rječnik*, I. svezak / A-L. Zagreb: Školska knjiga.

Jernej, B. 2009. *Englesko-hrvatski medicinski rječnik*, II. svezak. Zagreb: Školska knjiga.

Kaštela, S. 2006. *Enciklopedijski rječnik humanog i veterinarskog nazivlja*. Zagreb: Leksikografski zavod.

Mrežni izvori

Hrvatska jezična riznica, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, www.ihjj.hr. (26. listopada 2024.).

Struna – Hrvatsko strukovno nazivlje, www.struna.ihjj.hr. (26. listopada 2024.).

TERM FORMATION MODELS AND SEMANTIC DISTINCTION OF TERMS IN CROATIAN MEDICAL TERMINOLOGY

Abstract

Term formation models represent a key component in understanding the dynamics of languages for specific purposes, especially in the context of Croatian medical language. Understanding formation strategies in this field not only enables the precise naming of medical phenomena but also contributes to the systematic development and standardization of medical terminology, which ensures its functionality within the profession and everyday communication.

Term formation is one of the main ways of term creation. The aim of this paper is to analyse term formation models in Croatian medical terminology, based on a corpus analysis and relying on the previous research into word formation models in general language and in languages for specific purposes. Semantic distinctions will also be discussed. Medical terminology is based on classical languages. There are many foreign roots, suffixes, prefixes, prefixoides and suffixoides. In the analysis we did not make a distinction between Croatian and foreign roots. The corpus included medical publications, out of which adequate examples were extracted. The analysis was focused on nouns and adjectives which are the most numerous word classes in medical terminology. Quantitative analysis shows that suffixation is the most productive in the creation of medical terms. Out of 297 examples, 180 are terms formed by suffixation. Prefixation is less productive in medical term formation (32 examples). The semantic analysis shows that the correct choice of suffix affects a change in the meaning of a term, and not only in compliance with the lexical norm. The research will significantly contribute to the understanding of formation processes in languages for specific purposes, especially within Croatian medical terminology, and widen knowledge about term formation models specific to this language domain.

Key words: medical language, medical terminology, word formation models, derivation, compounding